

A reformáció oka

Időpont: Reformáció emlékünnepe, 1956. október 31.

Alapige: János 2,13-17.

Mert közel vala a zsidók husvétja, és felméne Jézus Jeruzsálembe. És ott találá a templomban az ökrök, juhok és galambok árúsait és a pénzváltókat, a mint ülnek vala: És kötélből ostort csinálván, kiűzé mindnyájokat a templomból, az ökröket is a juhokat is; és a pénzváltók pénzét kitölté, az asztalokat pedig feldönté; És a galambárúsoknak monda: Hordjátok el ezeket innen; ne tegyétek az én Atyámnak házát kalmárság házává. Megemlékezének pedig az ő tanítványai, hogy meg van írva: A te házadhoz való féltő szeretet emészt engem.

Ma van az egyházi esztendő egyetlen, kifejezetten evangélikus ünnepe, a reformáció emlékünnepe, évfordulója annak a történeti eseménynek, hogy 1517. október 31-én Luther Márton kiszögezte a wittenbergi vártemplom ajtajára 95 reformátori tételét.

Ha nem elégszünk meg egy történeti esemény puszta szemléletével, hanem az esemény mögé is be próbálunk tekinteni, akkor rájövünk arra, hogy minden eseménynek megvan a maga oka. Mégpedig van személyi oka: az az ember, vagy emberek, akik az eseményt csinálták, végrehajtották; van tárgyi oka: a helyzet, mely a szóban forgó eseményt előidézte; van cél oka: az a változás, melynek létrejötte érdekében az esemény történt; és van belső indító oka: az a lelkiület, mely az eseményben dolgozott. Próbáljunk ma a felolvasott ige vezetésével így nézni a reformáció történeti eseményére.

1. A reformáció személyi oka az ige szerint Jézus Krisztus. A templomot nem Péter, vagy János, sem Jakab, avagy más apostol tisztította meg, hanem maga Jézus Krisztus. A reformációnak sem Luther a szerzője.

Nem kell ennek elismeréséhez különleges teológiai éleslátás, elég ehhez egy kis történeti helyzetismeret is. A történelem világosan mutatja, hogy a reformáció nem Lutherrel kezdődött s nem is fejeződött be vele. A történelem ismer előreformátorokat, sőt utóreformátorokat is. Már a szerzetesrendek keletkezése is tulajdonképpen reformációi megmozdulás. Az más kérdés, hogy ezeket a megmozdulásokat a római katolikus egyház nagy bölcsességgel megszelídítette és saját fellegváraivá építette ki. A 12. században Wald Péter, a 14.-ben Wycliffe János, a 15. század elején Husz János, végén Savonarola Jeromos, a 16.

században Zwingli, Luther, Kálvin nevei jelzik azt, hogy a reformáció nem a 16. század pár évtizedének eseménye, hanem világtörténelmi folyamat.

Sőt nemcsak világtörténelmi folyamat, hanem földrajzi értelemben is világfolyamat. Wald Franciaországban, Wycliffe Angolországban, Husz Csehországban, Savonarola Olaszországban, Zwingli és Kálvin Svájcban, Luther Németországban csinálta a reformációt. Nem lehet tehát azt mondani, hogy csak német okvetetlenkedés az egész.

Érdekes megfigyelni ezeknek az embereknek a foglalkozását is. Savonarola dominikánus prior, tehát szerzetes volt, Wycliffe, Husz, Luther egyetemi tanár, Zwingli és Kálvin lelkész, de például Wald kereskedő volt. Nem lehet tehát azt sem mondani, hogy az egész reformáció csak vitatkozó teológusok szörszálhasogatása.

Világfolyamat a reformáció. Ezért nem lehetett erőszakkal megakadályozni. Luther és Kálvin előtt az előreformátorok sorsa vértanúság, mégis újra meg újra akad ember, aki felemeli a sárba tiport zászlót.

De Lutherrel és Kálvinnal nem is fejeződik be a reformáció. A pietizmus, a belmisszió, az ébredési mozgalmak tulajdonképpen mind utóreformátorok. Világos tehát, hogy egy ilyen világfolyamat nem magyarázható csupán emberi szerzőséggel, hanem valami öröknek kell mögötte lennie s ez a mi hitünk szerint Jézus Krisztus. Ezt igazolja az is, hogy minden reformáció megindítója a biblia, Isten igéje, Jézus Krisztus igéje. A reformáció szerzője tehát épp úgy, mint a jeruzsálemi templomtisztításé: Jézus Krisztus. Felhasználta ugyan benne embereket, de azok nem többek, mint azok a kötődarabok, melyeket felszedett a templomudvarról, amelyekből ostort font s amelyekkel végigvágott a templomgyalázók hátán. Rövidlátó az, akinek tekintete megáll az ostornál s nem látja meg mögötte a kezet s a kéz mögött a személyt, magát az egyetlen reformátort, Jézus Krisztust.

2. Van azonban a reformációnak tárgyi oka is s ez az egyház romlottsága.

Sohasem következett volna be a jeruzsálemi templomtisztítás reformátori cselekedete, ha Jeruzsálemben a mennyei Atya háza nem romlott volna meg s emberek nem tették volna kalmárság házává. Lassacskán, szinte észrevétlenül következett ez be s talán nem is rosszindulatból. Úgy kezdődött az egész, hogy a páska ünnepére hatalmas tömegben felsereglő zarándokok kényelmére s az áldozatokhoz szükséges hibátlan állatok beszerzésének megkönnyítésére rendezték be a templom területén a külső udvarokon a vásártereket. A templom területén érvényes külön pénz beszerzésének megkönnyítésére pedig bankárokat állítottak szolgálatba. Úgy indult tehát az egész, mint egyházi szolgálat s lett belőle üzlet. Eredetileg Isten dicsőségét akarta szolgálni s emberi kapzsiság kiszolgálója lett belőle. Jézus

korában már óriási mértékű hangos vásár lett belőle. Ökrök és juhok bögtek, galambok turbékoltak, emberek alkudoztak és sem embernek, sem állatnak nem tett hangfogót a szájára a templom közelsége, a közvetlen a vásár mellett folyó istentisztelet. Nem lehet csodálni, hogy ez a helyzet kihívta Jézus templomtisztító, vásárt szétverő reformátori cselekedetét.

A későbbi reformációk kiváltó oka is mindig az egyház romlottsága volt. Amikor az egyház az üldözöttségből az úgynevezett nagykonstantini állapotba, a kiváltságos államegyház helyzetébe jutott, lassan megváltozott az egyház képe. A katakombák helyébe hatalmas dómok emelkedtek, Krisztus szegény apostolaiból gazdag egyházfejedelmek, az igehirdetésből misék lettek, a küzdő egyházból a dicsőség és hatalom egyháza lett. Mindezzel együtt járt a tiszta biblikus tan megromlása is. Az úgynevezett egyházi hagyomány alapján visszaszökött az egyházba a legyőzött pogányság s belülről mételyezte meg az egyházat. Ezt a kort maga a római katolikus egyház-történetírás is kemény szavakkal ítéli el. Ezt látta Luther is római útja alkalmával, ezzel találkozott a bűnbocsátó cédulák árulásában. Nem lehet csodálni, hogy ez a helyzet kihívta egyháztisztító reformátori cselekedetét.

3. A reformációnak megvan a maga cél oka s ez az egyház megtisztítása.

Ez volt Jézus reformátori cselekedetének, a jeruzsálemi templomtisztításnak is a célja. A templomtisztítás nem egyházi puccs az uralmon levő egyházi vezetőség megbuktatására azért, hogy a templomtisztítás forradalmi lendületében Jézus ragadja magához a hatalmat a templomban s az egyházban. Ilyen ambíció nem fűtötte Őt. Ő másfajta főpap óhajtott lenni. Az Ő főpapsága a kereszt főpapsága. Útja a gyalázat, ára a halál, eredménye persze Isten kiengesztelése s az ember üdvössége.

Luthernek sincs más célja, mint az egyház megtisztítása. Nem akar karriert csinálni. Akkor csinált volna, ha elhallgat és abba hagyja a reformációt. Nem fűti őt a dicsőség testi vágya.

Más testi vágyak sem fűtik. Vádolják azzal, hogy az egész reformációt csak azért csinálta, hogy megnősülhessen. Akik ezt állítják, azok agyonhallgatják azt az egyszerű történeti ténytet, hogy Luther csak 1525-ben, tehát a reformáció megkezdése után csak 8 évvel, 42 éves korában nősült meg. Ez egymagában is elég cáfolat arra, hogy a reformáció cél oka között ott van-e Luther testisége.

4. Mindez azonban már átvezet minket arra a kérdésre, hogy mi a reformáció belső indító oka. A reformáció belső indító oka az egyház szeretete.

Mikor a jeruzsálemi templomtisztításnál a tanítványok megfogalmazzák azt a benyomást, mit reájuk ez az esemény tett, ezt mondják a 69. zsoltár 10. versét idézve: „A te házadhoz való féltő

szerepet emészt engem.” /17. v./ Nem Jézus hősiességének ragadja meg tehát a figyelmüket, mellyel egymagában szétver egy nagy vásárt, nem a szelíd Jézus szokatlan indulatossága tölti el csodálkozással őket, hanem álmélkodva mondogatják: Mennyire szereti az egyházat! Jobban szereti, mint a maga életét. Még azzal sem törődik, hogy ezzel a templomtisztítással mennyi ellenséget szerez magának s maga ellen bőszíti a hatalmasakat. Mindehhez ne felejtjük el, hogy itt nem valami eszményi egyházzal van szó, hanem épp arról a földi egyházzal, a Jézus korabeli zsidó egyházzal, mely annyi szennyel volt megfertőzve s amely teljesen szembehelyezkedett Jézussal.

Minden reformáció mögött ugyanez az egyházszerepet van, mint belső indító ok. Luther sem akart új egyházat alapítani, hanem a saját egyházát, a római katolikus egyházat akarta megtisztítani. Megható az, hogy a pápának könyörög a visszaélések megszüntetéséért. Nem is ő lépett ki az egyházból, hanem az egyház vetette őt ki magából, kiátkozván őt.

Minden reformációban a jeruzsálemi templomtisztítástól a mai napokig Jézus Krisztus templomtisztító egyházszerepete dolgozik. Embereket használ fel ebben a munkában, de ezek az emberek csak olyanok a kezében, mint a kötélrönkök, melyekből az egyháztisztító ostort fonta és fonja. Annyira szereti az egyházat, hogy nem tudja nézni romlását s ostort ragad, vagy ragadtat az egyházrontók ellen. Ma is úgy bánik velünk, ahogy mi bánunk az egyházzal. Kérdezd meg magadtól: Nem vagyok-e én is éktelenkedő szeplő az egyház arcán, nem tartozom-e azokhoz, akik belülről rombolják az egyházat? Ki tudja, ki mindenkit kergetne ki Jézus ma is ebből a templomból? Vajon bent maradhatnál-e te? Vajon bent maradhatnék-e én? Ámen.